LÄNSSTYRELSEN BLEKINGE LÄN

2014:16

Kentsk tärna i Blekinge 2007-2014

Länsstyrelsen Blekinge län

www.lansstyrelsen.se/blekinge

Rapport: 2014:16
Rapportnamn: Kentsk tärna i Blekinge 2007-2014
Utgåva: Endast publicerad på webben.
Utgivare: Länsstyrelsen Blekinge län, 371 86 Karlskrona
Hemsida: www.lansstyrelsen.se/blekinge
Dnr: 583-1154-2011
ISSN: 1651-8527
Författare: Rolf Larsson, Karlskrona Ornitologiska Klubb
Kontaktpersoner: Jonas Johansson, jonas.johansson@lansstyrelsen.se, Therese Stenholm Asp, therese.asp@lansstyrelsen.se
Foto/Omslag: Hans Säbom. Kolonin av kentska tärnor på Falkaholmen 2014 bestod av 190 par.
Länsstyrelsen rapporter: www.lansstyrelsen.se/blekinge/Publikationer
Kartor: © Länsstyrelsen i Blekinge

© Länsstyrelsen Blekinge län

Förord

Länsstyrelsen bär ansvar för den regionala miljöövervakningen i länet. Denna rapport ingår som en del i arbetet med att följa tillståndet och förändringar i miljön. Övervakningen av kentsk tärna ingår i programområdet Kust och hav inom delprogrammet Artövervakning – kustfågel.

Sedan 1962 har personal från Torhamns och Utklippans fågelstationer försökt lokalisera alla kolonier av kentska tärnor i Blekinge. Arten är rödlistad och övervakning av kentsk tärna ingår sedan 1996 som en del av det regionala miljöövervakningsprogrammet i Blekinge. Inventeringar längs Blekinges kust och skärgård utförs årligen av KOK, Karlskrona Ornitologiska Klubb, inom ramen för ”Projekt Kentsk tärna”. Syftet med projektet är att övervaka arten genom att inventera beståndet i Blekinge, dokumentera och beskriva boplatserna, fastställa häckningsframgång och samhäckning med andra arter.

Rolf Larsson, KOK, har sammanställt resultatet av undersökningarna för åren 2007-2014. Författaren svarar själv för de bedömningar och slutsatser som framförs i rapporten och kan inte åberopas som länsstyrelsens ställningstagande.

Arbetet har utförts på ideell basis men till viss del finansierats med medel för regional miljöövervakning från Naturvårdsverket.

Till dem som har deltagit i projektet framförs härmed ett varmt tack.

Jonas Johansson
Samordnare regional miljöövervakning
Länsstyrelsen i Blekinge län

Innehållsförteckning

Bakgrund 7

Häckningsbiotop 5
Utvecklingen i Västeuropa och Östersjön 6
Östersjöområdet 6
Populationsutvecklingen i Sverige 8
Populationsutvecklingen i Blekinge 9

Inventeringsmeod 11

Resultat 11

Häckningsframgång i Blekinge 2007-2014 11
Ringmärkning 13
Överlevnad 15

Hot och åtgärder 17

Hot 17
Åtgärder för att förbättra situationen 17

Tack 17

Referenser 18

Bilagor

Bilaga 1 Öar som hyst kolonier av kentsk tärna i Blekinge och antal häckande par

Bakgrund

Kentska tärnan häckar i kolonier ofta tillsammans med skrattmåsar eller andra vitfåglar. Tärnorna är kända för att ofta byta häckningsö. Kentsk tärna är i samma storleksklass som skrattmås, men har slankare vingar och kropp. Näbben är svart med gul spets, till formen förhållandevis lång och jämnsmal. Dräkten är vit med ljusgrå rygg och vingovansida. Hjässan är svart med en rufsig tofs i nacken och stjärten kluven. Lätet är mycket typiskt och ljudligt, ett gnisslande, strävt ”krierjik”. Kentska tärnan flyttar till västra och södra Afrikas kustområden i augusti-september och återkommer i april-mars.

Nominatrasen av kentsk tärna *Sterna sandvicensis sandvicensis* häckar i Västpalearktis i två åtskilda områden: i Medelhavets, Svarta havets och Kaspiska havets stepp- och ökenområden samt längs nordvästra Europas kuster och i Östersjön. Rasen *S.s acuflavida* förekommer längs USA:s ostkust och i Västindien ner till Bahamas, Kuba och Yucatán. Denna ras uppträder tillfälligt i Västpalearktis. Det finns en tredje ras *S.s. eurygnatha* som förekommer från Venezuela ner längs norra och östra Sydamerikas kust till Patagonien[(1)].

Den kentska tärnan är klassad som livskraftig (LC) på den Internationella naturvårdsunionens rödlista[(2)] och på HELCOM:s rödlista[(3)]. Den återfinns i samma kategori på danska rödlistan[(4)] och på den estniska rödlistan[(5)]. I Sverige och Tyskland klassas den kentska tärnan som starkt hotad (EN) [(6)(7)], men i Polen är arten klassad som akut hotad (CR) [(8)].

Arten skyddas av bestämmelserna i EU:s fågeldirektiv[(9)]. Arten finns med i direktivets Annex I och medlemsstaterna är därmed ålagda att inrätta speciella skyddsområden (SPA-områden). Kentsk tärna är en ansvarsart för Blekinge, i länet finns sex SPA-områden där arten är anmäld.

Häckningsbiotop

Kentska tärnan är en marin art, men häckningar kan mycket lokalt (på Irland) förekomma på öar i sjöar med sötvatten[(1)]. Den vanligaste häckningsmiljön är låga, sandiga öar och revlar med relativt lågvuxen och gles vegetation, ytterst sällan bland mer högvuxna växter än strandråg[(9)]. Öar med tät eller hög vegetation undviks[(1)].

Häckning förekommer också i utbredda deltan[(1)]. I Polen etablerade sig en koloni 2006 på en vågbrytare av betong i Gdynias hamn[(10)]. Kolonin flyttade året därpå till en ö i Wislas delta[(11)].

Redena, som är en enkel grop med lite bomaterial längs kanterna, ligger mycket tätt samlade, oftast på öarnas mest höglänta och torra delar, där man ibland kan hitta dem på flata klipphällar och tångvallar. I kolonierna ligger bona mycket tätt och upp till 12 bon/m^2 är vanligt[(12)].

I Blekinge häckar arten främst på steniga, gräsbevuxna låga skär och öar. Tärnkolonierna i Blekinge har alltid legat i eller i anslutning till skrattmåskolonier. Skrattmåskolonierna etableras först, därefter slår sig tärnorna ner.

Utvecklingen i Västeuropa och Östersjön

I Storbritannien och på Irland minskade populationen under 1800-talet men ökade avsevärt under 1900-talet med mellan 6 000 par år 1962 till 15 464 par 1979. I Frankrike fanns 5 500 par år 1978. I Nederländerna ökade arten under början av 1900-talet och varierade mellan 25 000 och 40 000 par 1940-57. Minskade kraftigt till 12 000 par 1961, 2 500 par 1964 och 650 par 1965[(1)] på grund av förgiftning med främst alkydkvicksilverföreningar [(12)]. Därefter en långsam återhämtning med 1 500 par 1968 och 6 100 par 1978. I västra Tyskland har arten häckat sedan åtminstone början av 1800-talet och antalet par varierade från 2 000 till 6 000 par 1954-78. Den danska populationen varierar mellan 2 000 och 4 000 par[(1)].

Populationen i Västeuropa och västra Afrika uppskattas av Wetlands International till mellan 166 000 och 171 000 individer under 1990-2000[(13)]. Den europeiska populationen uppskattades till 130 000 par och bedömdes utgöra mer än 50 % av världspopulationen. Den genomgick en begränsad minskning mellan åren 1970 och 1990. Under 1990-2000 fluktuerade nyckelpopulationerna i Holland, Ukraina och Ryssland och arten minskade bara obetydligt som helhet. Icke desto mindre så är populationen under nivån före nergången och den bedöms som försvagad[(14)]. Under 1990-talet var populationen i Nordsjön stabil i Holland, Tyskland och Danmark, men minskade i Storbritannien[(15)].

Utbredningscentrum ligger i Nordsjön med kolonier längs kusterna i Storbritannien (12 500 häckande par), Holland (14 500), Belgien (1 550), Tyskland 9 700-10 500) och Danmark (4 000-4 500). Frankrike (6 800) och Irland (1 800) hyser också betydande mänger med häckande kentska tärnor[(14)].

Nyligen har den tyska populationen längs Nordsjön minskat från omkring 9 500 häckande par år 2002 till 4 700 par 2006 [(16)]. Populationen längs Europas atlantkust uppgår till omkring 55 260–57 035 häckande par[(14)(2)].

Östersjöområdet

Under första halvan av 1900-talet var kentsk tärna inte någon vanlig häckfågel vid Danmarks östersjökust. Först 1950 rapporteras en koloni på ön Rödsand[(16)].

Den första häckningen i Sverige kom 1911 – se nedan. Under samma period var kentsk tärna en mycket sporadisk häckfågel i Schleswig-Holstein. En mer permanent och stabilare population etablerades i slutet av 50-talet då en koloni uppstod på Heuwiese väster om Rügen år 1957 [(16)].

De kentska tärnornas expansion i Östeersjöområdet under 1950- och 60-talen sammanfaller med en kraftig nergång i södra och östra delen av Nordsjön. I Holland rasade populationen från 32 000 häckande par år 1957 till blott 875 par 1965. Orsaken var föroreningar från en kemisk fabrik i närheten av Rotterdam. Den danska populationen sjönk från 10 000 par på 40-talet till som minst 2 500 par år 1965. Ringmärkning i kolonin på ön Langenwerder i Mecklenburg-Westpommern i slutet av 1960-talet visade bland annat att ett mindre antal fåglar invandrat från Nordsjöområdet[(16)].

Eftersom man i Danmark inte skilde på kolonier längs Nordsjöns och Östersjöns kuster är det svårt att med säkerhet veta hur många som häckade i östra Danmark. De danska siffrorna under 70- och 80-talen varierar mellan 2 500 och 5 000 – ungefär samma nivå som för perioden 1994-2012[(15)].

Kentska tärnor etablerade sig också i Estland 1962, där kolonier uppstod under 70-talet på västra kusten av Ösel. Den estniska populationen beräknas 2008 - 2014 till 700 - 1000 årligen häckande par [17][18]. I Polen häckade kentska tärnor med enstaka par vid Gdansk 1929 och 1932-1936 och i en koloni utanför Wislas mynning 1977-1991[16]. 2006 uppstod på nytt en koloni i området. Den här gången på en vågbrytare i Gdynias hamn. 2007 flyttade kolonin till Wislas mynning[10][11], se figur 1. Kolonin i Wislas mynning uppgick till 710 par år 2014[19].

Det totala antalet häckande par i Östersjön ligger mellan 2 500 och 5 000 par. Detta antyder att populationen, trots en del fluktuationer, har varit mer eller mindre stabil från mitten av 1970-talet fram till idag[15]. För uppgifter om antalet häckande par i Östersjöområdet, se figur 2.

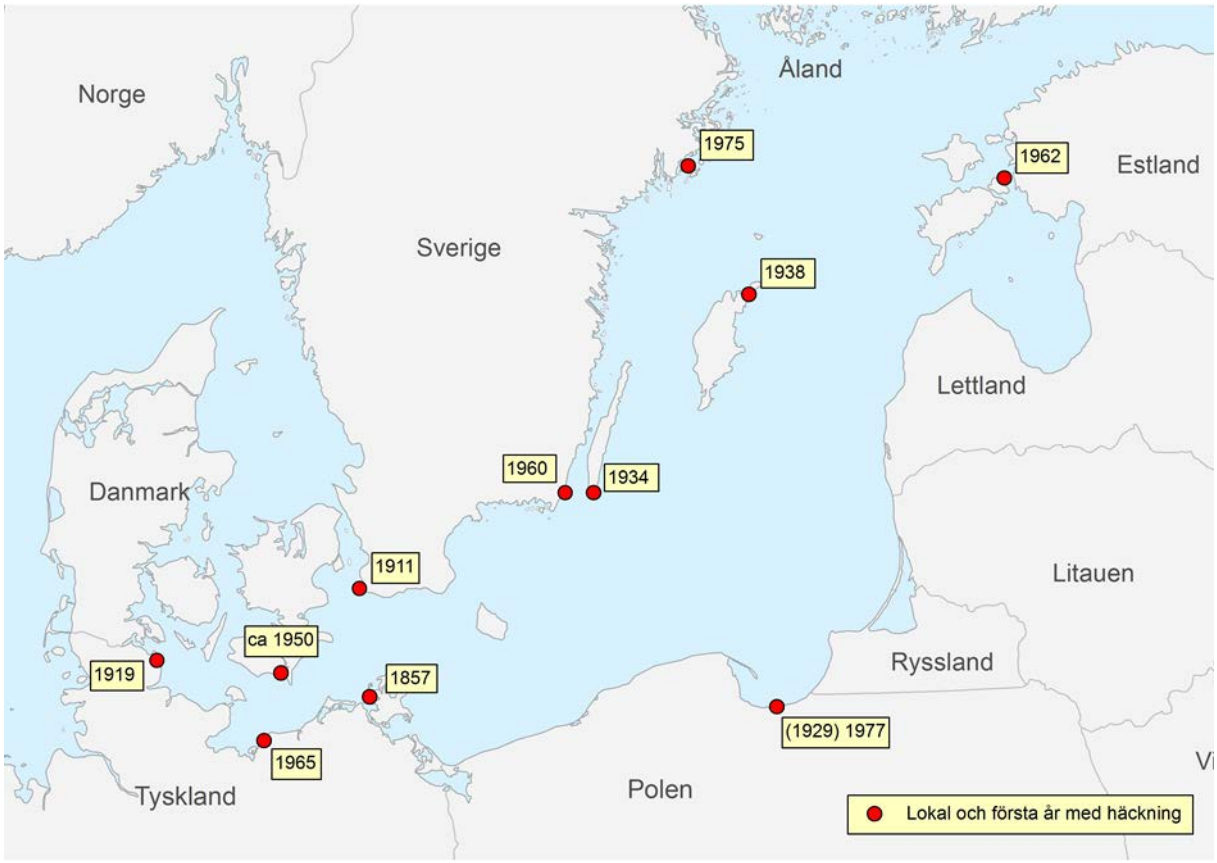

Figur 1: Den kentska tärnans expansion I Östersjöområdet under 1900-talet[16].

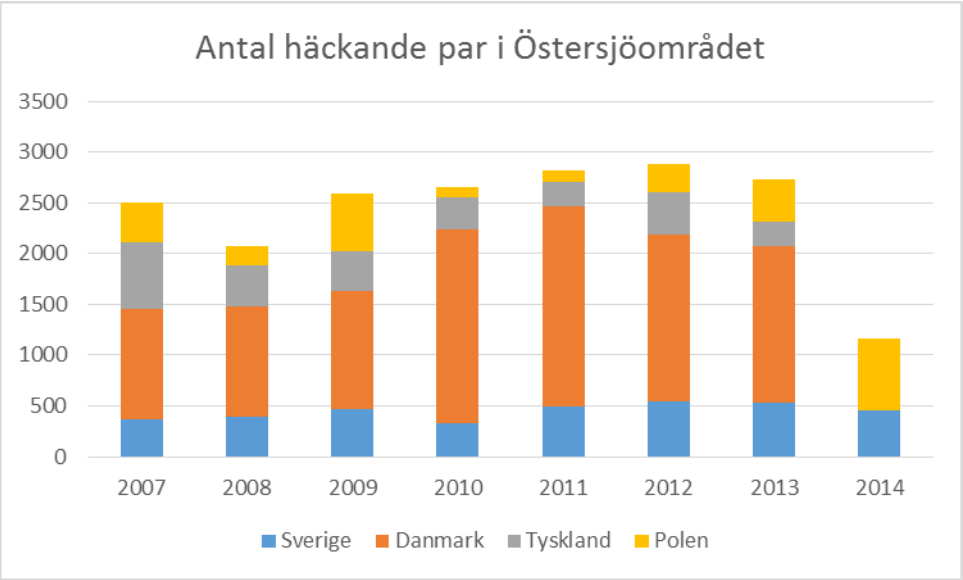

Figur 2. Antalet häckande par i Östersjöområdet varierar mellan 2 074 och 2 886. Därtill kommer populationen i Estland som uppskattades till mellan 700 och 1000 häckande par under perioden 2008 - 2014[17][20]. Antalet häckande par i Danmark, Tyskland och Estland under 2014 har ännu inte redovisats.

Populationsutvecklingen i Sverige

Den första häckningen av kentsk tärna i Sverige skedde på Måkläppen utanför Falsterbo 1911. Från början bestod kolonin av två häckande par men den växte successivt för att i början av 1940-talet bestå av ca 200-250 par. År 1945 försvann kolonin helt plötsligt och sedan dess har arten inte häckat regelbundet på Falsterbohalvön[21]. Däremot grundlades en ny koloni 1945 i nordöstra Skåne med 8 till 10 par på Ängsholmarna. Även denna koloni växte snabbt och under åren 1969 – 1976 häckade där 100 – 150 par[21][22]. På Öland konstaterades en tillfällig häckning vid Södra udden 1934 och 1939 slog arten sig ner vid Grankullaviken på öns norra del men under senare år har det inte förekommit något fast häckande bestånd av kentska tärnor på Öland. På Fårö, i Småland och i Halland har tillfälliga häckningar registrerats under 1930-1950-talen men på 1960-talet tog expansionen fart på nytt. Höjdpunkten noterades omkring 1975 då det häckade cirka 1 100 par i Sverige[21].

Under senare delen av 1980-talet verkade arten mer än vanligt instabil vad gäller valet av häckplats (till följd av ökade störningar?). En viss stabilisering blev märkbar 1997–2000 då 400–500 par häckade årligen. Efter år 2000 har stor instabilitet åter inträtt, både vad gäller beståndets storlek och antalet kolonier/häckplatser. Den senaste beräkningen (2010) av den genomsnittliga populationsstorleken är cirka 460 par, ganska jämnt fördelade mellan Skåne, Blekinge, Gotland och Halland[12].

Populationen minskar med mer än 20 % inom 20 år (= 2 generationer). Minskningen avser förekomstarea, kvalitén på artens habitat (igenväxning, exploatering, överfiske av tobiskung och kusttobis) och antalet reproduktiva individer. Minskningstakten har uppgått till 50 (45-60) % under de senaste 30 åren. Beståndet har minskat från ca 630 par 1988 till ca 300 år 2006. På 24 års sikt bedöms minskningen uppgå till minst 50 % även om en stabilisering tycks ha skett de senaste 10 åren[6].

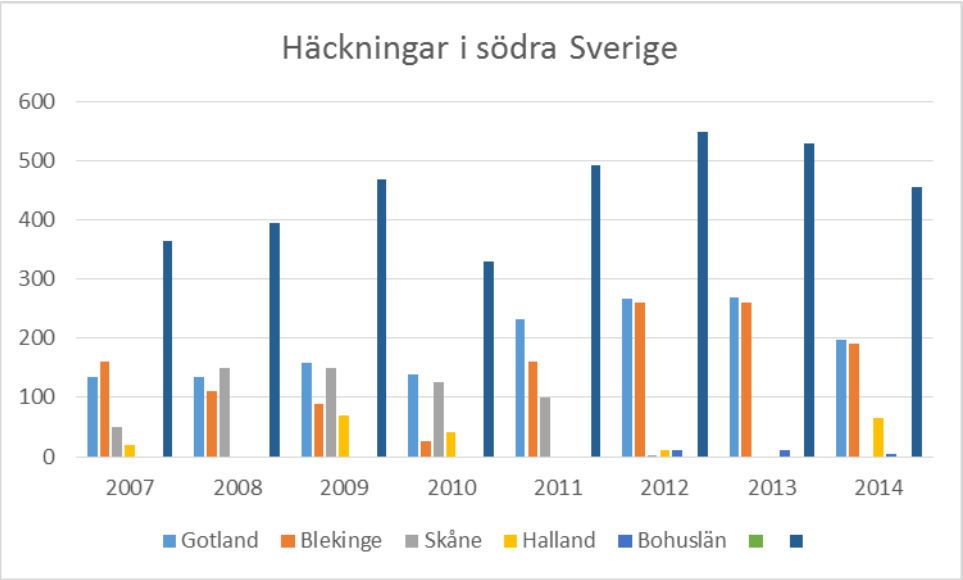

Figur 3. Antal häckande par kentsk tärna i Sydsverige 2007 - 2014, uppdelat länsvis och sammantaget[23].

Under perioden 2007-2014 har populationen i södra Sverige pendlat mellan 364 och 549 häckande par, se figur 3.

Populationsutvecklingen i Blekinge

I Blekinge gjordes den första kända observationen 1952. Under slutet av 50-talet kom rapporter om att den kentska tärnan uppträdde längs den sydöstra kusten och på försommaren 1960 konstaterades den första häckningen i Blekinge – sex par häckade på Lilla och Stora Tärningsör[24]. Sedan dess har arten varit årligen förekommande i varierande antal. Se Tabell 1.

Endast Norrören, Falkaholmen, Långaskär och Eneskärs kläppar har haft kolonier under perioden 2007-2014. Se Figur 4 och 5.

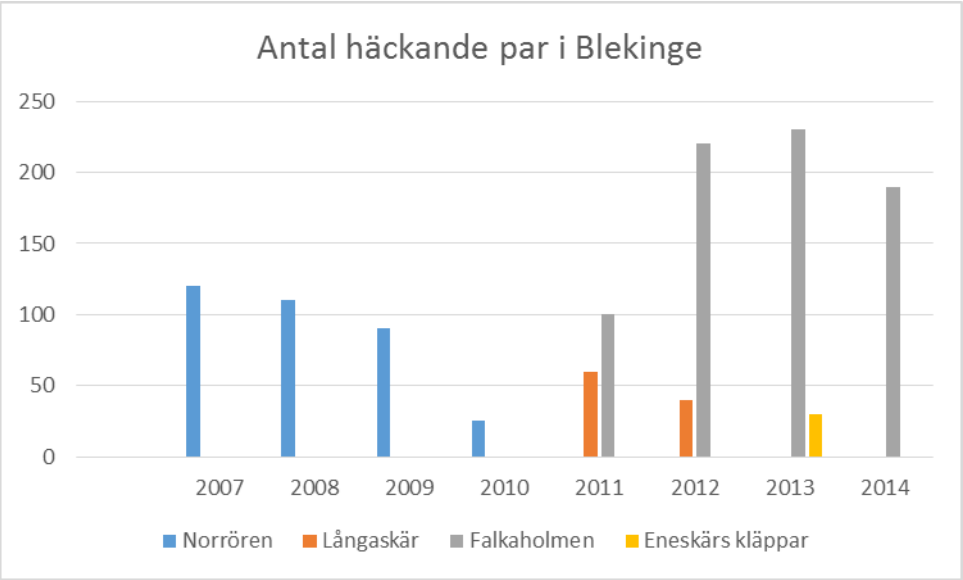

Figur 4. Antalet häckande par varierar kraftigt under perioden 2007-2014.

Tabell 1. Förteckning över de 24 öar som hyst kolonier av kentsk tärna sedan inventeringarna började i Blekinge 1960 samt uppgift om antal häckande par per ö. Endast Norrören, Falkaholmen, Långaskär och Eneskärskläppar har haft kolonier under perioden 2007-2014. Uppgifter från Larsson 1995[28] och inventeringar inom ramen för den regionala miljöövervakningen. Se även bilaga 1 för antal häckningar på respektive lokal.

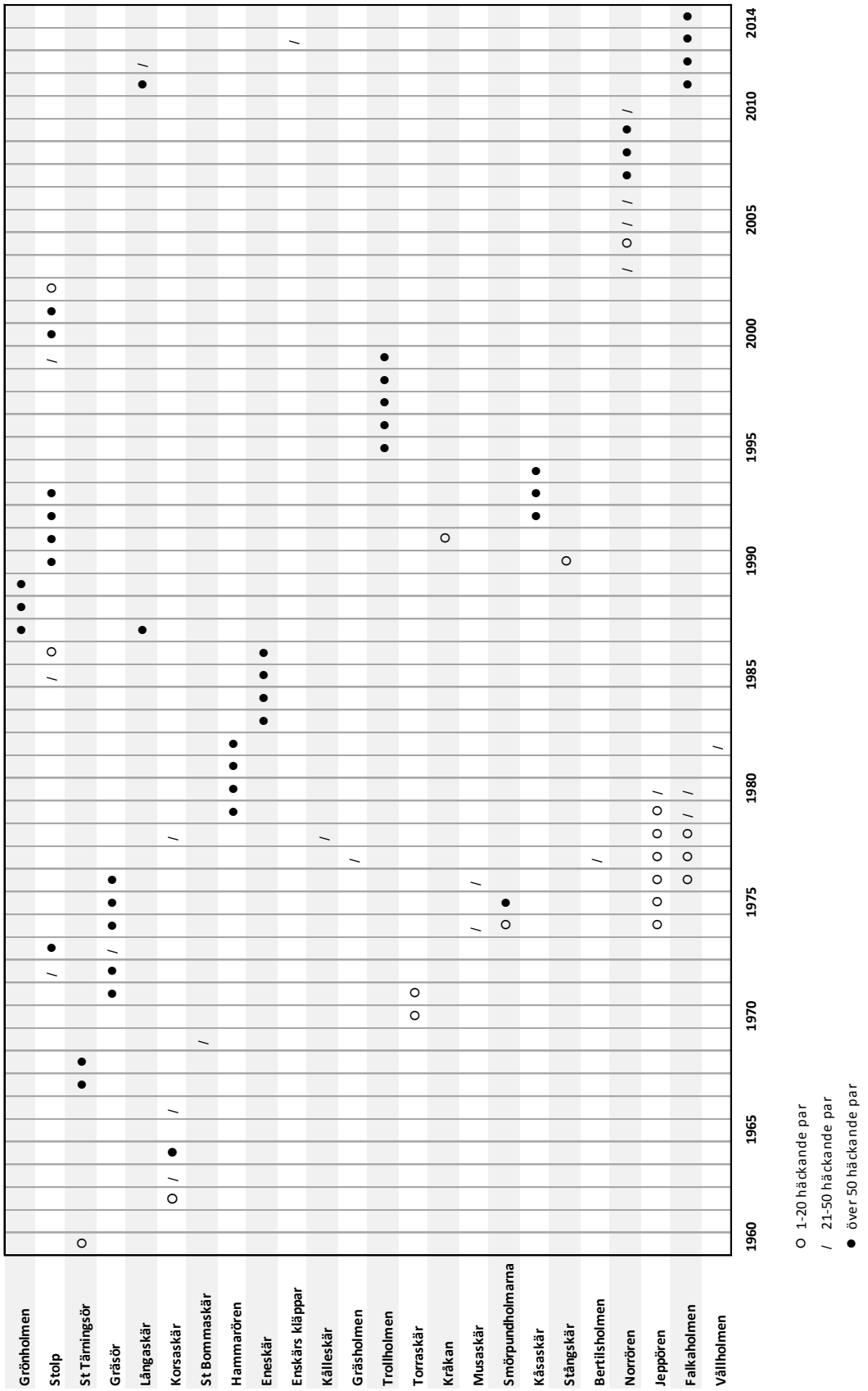

Inventeringsmetod

Blekinges kust och skärgård söks genom med bil eller båt av medlemmar i Karlskrona ornitologiska klubb. Rapporter på Svalan om observationer under häckningstid av flera kentska tärnor vid ett och samma tillfälle följs upp. Öarna avspanas med tubkikare och sedan en koloni lokaliserats besöks den i regel en eller ett par gånger under början och mitten av juni.

Den kentska tärnan lägger ägg från början av maj till mitten av juni och ruvas i 21-29 dagar [(1)]. Äggen kläcks vanligtvis i slutet av maj och då äggkläckningen ofta är utdragen i tiden kan det vara nödvändigt att göra ett par besök per koloni. Antalet besök bör hållas nere eftersom varje besök innebär störningar.

Vid besöken uppskattas antalet häckande par och om möjligt räknas antalet reden. Samhäckning med andra arter noteras och alla boungar ringmärks. För att besöket i kolonin ska bli så kort som möjligt sköter ett par man ringmärkningen. Vid ringmärkningen räknas också antalet döda ungar. Eftersom kolonierna besöks först efter kläckningen och de större ungarna ofta lämnar boet för att gömma sig i vegetationen är det svårt att genomföra någon studie av kullstorlek och överlevnad. Slutligen görs även en beskrivning av varje häckningsö och särskild vikt läggs vid vegetation, förekomst av träd och buskar samt eventuell betesdrift.

Resultat

Häckningsframgång i Blekinge 2007-2014

Norrören

Ön är ca 250 m lång och 50 m bred. Den består av stenig mark och igenväxande betesmark. Det finns inga träd eller buskar på ön. Det förekommer ingen betesdrift på ön.

Troligen etablerades kolonin på Norrören redan 2002, men häckning kunde konstateras först 2003 med 30 par. Samma år konstaterades att Norrören var på väg att växa igen eftersom det inte fanns några betande djur på ön. Häckningar har sedan skett 2004 (20 par), 2005 (40 par) och 2006 (50 par). På Norrören fanns en stor koloni med skrattmås. 2007 häckade 120 par och 155 boungar kunde ringmärkas. Kolonin var uppdelad i tre grupper som låg nära varandra. 2008 var antalet häckande par 110 och antalet ringmärkta boungar 102. 2009 hade antalet häckande par minskat till 90 och antalet ringmärkta ungar 37. Ett stort antal döda ungar, 50, påträffades. Troligen dödade av ett kraftigt regn någon eller några dagar före besöket på ön. 2010 hade antalet par minskat till 25. Blott 21 ungar ringmärktes. 12 till 15 döda ungar påträffades. Kolonin på Norrören låg på samma plats samtliga år.

Långaskär

Ön är cirka 750 meter lång och 200 meter bred. Den saknar träd och buskar och består av strandängar och en höjdrygg med en del sten. Ett visst bete med ungnöt förekommer, men antalet djur har minskat med åren, sedan betningen från grågäss och vitkindade gäss ökat allt mer.

Den första häckningen med kentsk tärna på Långaskär påträffades 1987. Kolonin uppskattades till 150 par. Den blev dock inte bestående. Först 2007 inträffade en ny häckning, denna gång på norra delen av ön – i skydd av en skrattmåskoloni på ca 100 par. 40 kentska tärnbon räknades in på en yta av cirka 10 kvadratmeter. 43 boungar kunde ringmärkas. Det blev ett nytt uppehåll till 2011. Då bestod kolonin av 60 bon på en yta av 30 kvadratmeter. 30 boungar ringmärktes. Kolonin låg mitt på ön. 2012 räknades 36 bon på en yta av 20 kvadrartmeter och antalet häckande par beräknades till cirka 40. 24 boungar ringmärktes. Platsen för kolonin var densamma 2011 och 2012.

Falkaholmen

Ön är 150 meter lång och 75 meter bred. Den består av stenig gräsbevuxen mark. Det finns ett fåtal träd på ön och ett antal buskar, se bild 1.

1976 konstaterades en koloni med antalet häckande par uppskattat till 20. Åren 1977 och 1978 hade ön samma antal häckande par, 1979 steg antalet till 40 och 1980 till 50 häckande par. Därefter upphörde kolonin och först 2011 etablerade sig de kentska tärnorna på Falkaholmen på nytt med 100 häckande par. På Falkaholmen fanns en stor koloni med skrattmås. Troligen kom dessa tärnor från Bodaskäret i Tosteberga hamn i nordöstra Skåne. Denna skånska koloni hade 2011 utsatts för hård predation från mink[(25)(26)]. På Falkaholmen ringmärktes 107 boungar. 2012 bestod kolonin av 220 par och 229 boungar kunde ringmärkas, 2013 var antalet häckande par 230, 289 bongar ringmärktes. 2014 hade kolonin minskat till 190 par och 183 boungar ringmärktes.

Bild 1: Falkaholmen utanför Sölvesborg har hyst en koloni med kentska tärnor 2011 – 2014. Foto: Hans Säbom.

Eneskärs kläppar

Ön består av stenig gräsbevuxen mark. Den är 350 meter lång och 100 meter som bredast. På ön finns inga träd eller buskar.

2013 upptäcktes, i skydd av en skrattmåskoloni på mellan 250 och 300 par, en liten koloni med kentska tärnor på Eneskärs kläppar. Kolonin bestod av 30 par och 38 ungar kunde ringmärkas.

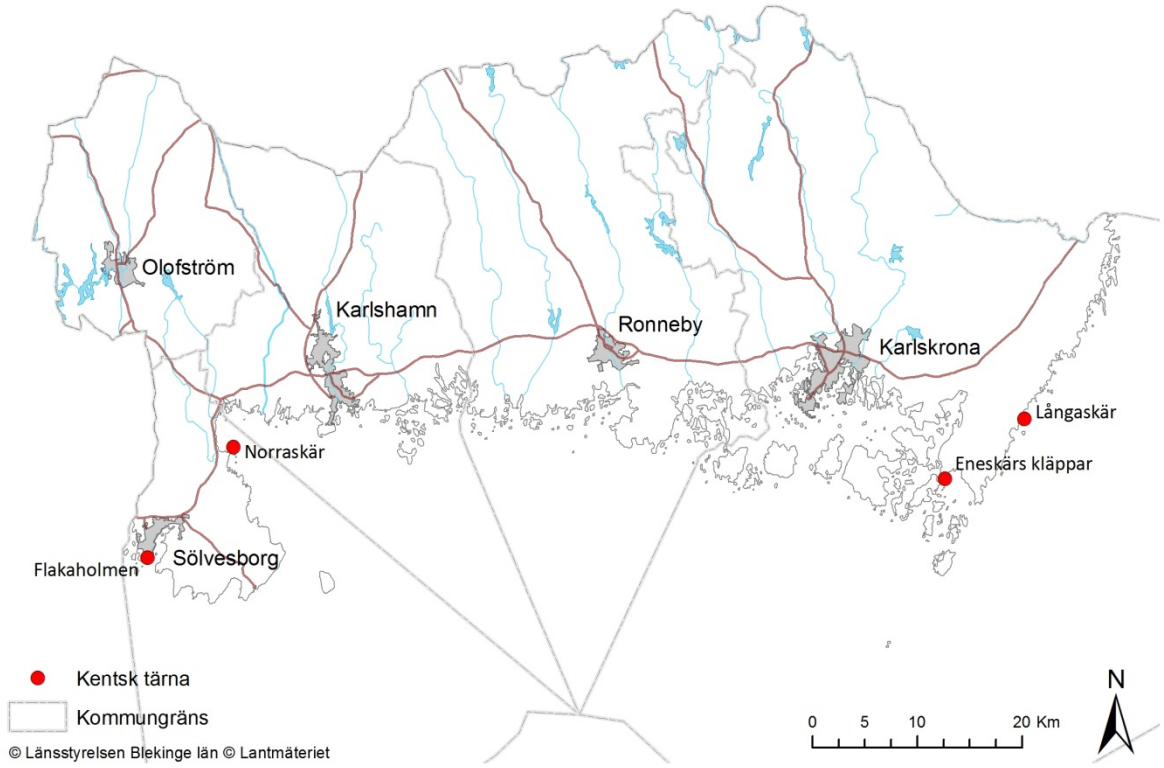

Figur 5. Under perioden 2007-2014 häckade kentsk tärna på fyra öar längs Blekinges kust

Ringmärkning

Vid besöken på öarna med häckande kentska tärnor ringmärks så många tärnungar som möjligt.

I Blekinge har 9 339 kentska tärnor ringmärkts sedan 1962. Under perioden 2007-2014 försågs 1 258 ungar med ring, se figur 6. Sammantaget har 211 ringmärkta fåglar återfunnits. Se Tabell 2.

Efter att ungarna blivit flygga sprider de sig i olika riktningar och de besöker då kolonier på andra sidan Östersjön. Fyra ungar som kläckts i Blekinge har kontrollerats en månad senare, i juli, i en koloni vid Wislas mynning i Polen.

Att stora mängder av återfynd görs i Sverige under juli och augusti beror på den fångst av tärnor som genomförs nattetid vid Ottenby och Falsterbo fågelstationer.

Återfynden under juli -oktober har skett längs kusten i södra Sverige, Danmark, Västeuropa och Västafrika. Höstflyttningen påbörjas i augusti och i genomsnitt är fåglarna i Frankrike i september och

når Västafrika i oktober[27]. Under perioden november-februari har fynden främst rapporterats från tropiska Afrika. Ett decemberfynd av en årsunge i Polen är anmärkningsvärt. Relativt få återfynd rapporteras under vårmånaderna mars och april men de som görs sker längs kusterna och de flesta i Västafrika och västra Europa, se tabell 2. De flyttande kentska tärnorna följer i huvudsak Europas och Afrikas Atlantkust. Merparten övervintrar längs Västafrikas kust men ett par Blekingemärkta fåglar återfanns så långt söderut som Kapprovinsen i Sydafrika. Det innebär att de förflyttat sig mer än 10 000 km, se karta 7 och 8.

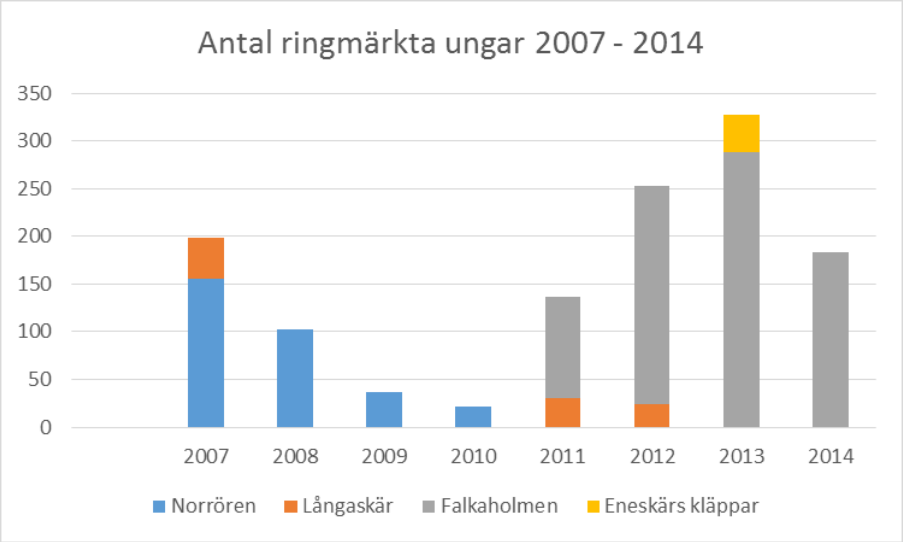

Figur 6. Antal ringmärkta ungar 2007-2014.

Tabell 2: Återfynd och kontroller av ringmärkta kentska tärnor under åren 1962-2014.

	jan	feb	mars	april	maj	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec	totalt
Estland					1	2	1	1					5
Litauen							1	1					2
Polen							8	9	5		1	1	24
Sverige					1	4	27	10	4	1			47
Danmark					13	6		3	3	1			26
Tyskland					19	2	1						22
Nederländerna				1	8		1		1		1		12
Belgien				2									2
Frankrike			1	2	1				3	2			9
Spanien				1				1	2	1			5
Portugal				1					2	1			4
Algeriet	1												1
Mauritanien											1		1
Senegal	6	3	5	1		1			1	1	2	2	22
Gambia	1										1		2
Guinea Bissau			2										2
Guinea			1							1			2
Sierra Leone		1										1	2
Liberia	1					1		1					3
Elfenbenskusten	1				1						1		3
Ghana	2	1	1	1		1				1	2	2	11
Kongo											1		1
Namibia											1		1
Sydafrika				1								1	2

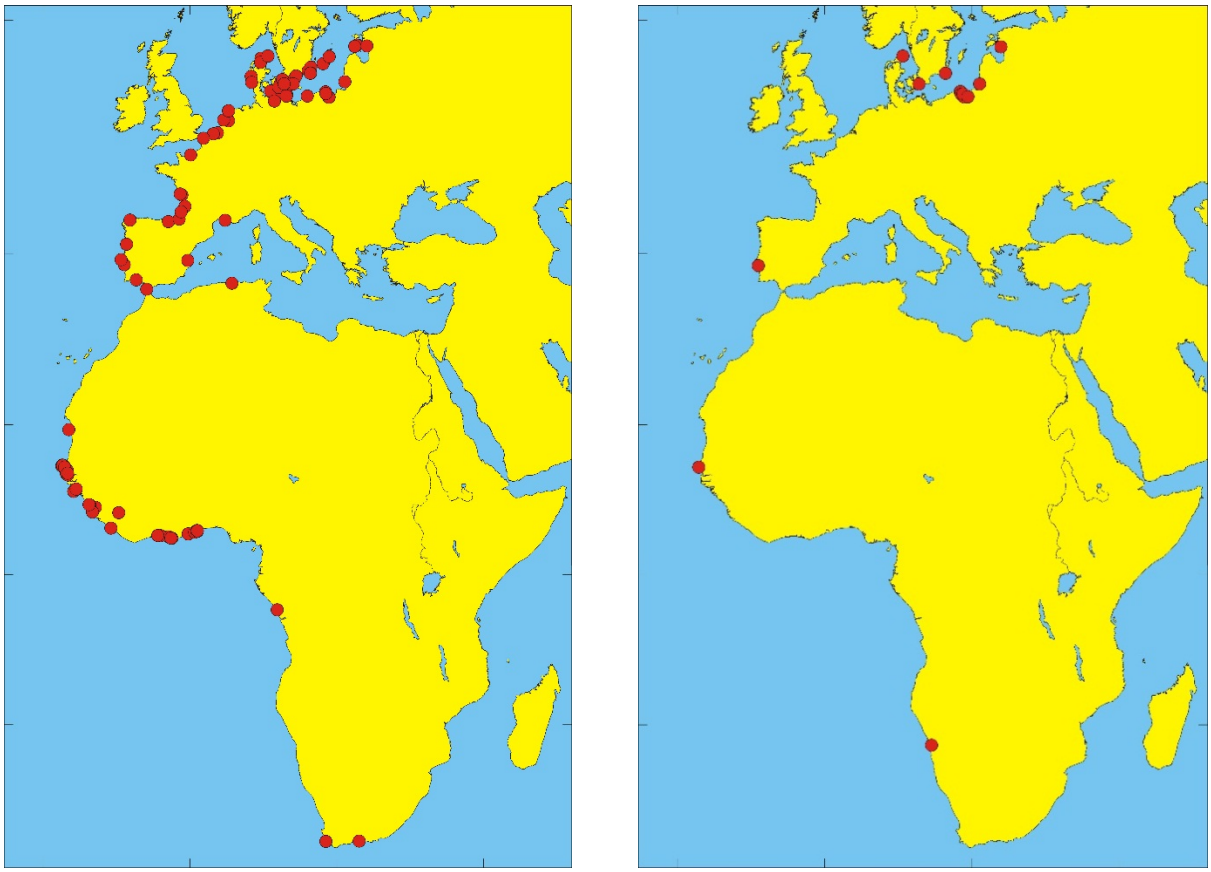

Figur 7 vänstra kartan: Återfynd av i Blekinge ringmärkta kentska tärnor till och med 2006. Figur 8 högra kartan: Återfynd under perioden 2007- 2014.

Den kentska tärnan börjar häcka vid tre eller fyra års ålder[1]. Det är bara i Afrika som fåglar i sitt andra levnadsår påträffats sommartid (Liberia 1, Elfenbenskusten 1 och Sydafrika 1). Däremot finns sommaråterfynd av fåglar i sitt tredje levnadsår både i Europa (Sverige 6, Litauen 2, Polen 5 och Spanien 1) och i Afrika (Liberia 1, Ghana 1). Detta stöder uppfattningen att ungfåglar och fåglar som inte är könsmogna dröjer sig kvar längs Afrikas kuster. En blekingemärkt fågel återfanns under sitt 10: e levnadsår i Ghana i juni.

Ett antal tärnor födda i Blekinge har konstaterats häcka på annat håll än längs den blekingska kusten. Från Estland rapporteras att två häckat och två andra påträffats under häckningstid i en koloni. I Tyskland har 18 blekingefödda kentska tärnor påträffats i olika kolonier och inte mindre än 16 av dessa häckade på Heuwiese, strax väster om Rügen. I Sverige har tre Blekingetärnor återfunnits häckande i kolonin på Kristiansskär utanför Åhus. Dessa tre påträffades tillsammans med 17 andra döda i kolonin. Vad som drabbat dem är oklart[29].

I Danmark har 17 kentska tärnor rapporterats från kolonier (16 från den stora kolonin Hirsholmene utanför Fredrikshavn). Från Holland har 10 individer återfunnits i kolonier, nio från den stora kolonin Griend – dock utan att man med säkerhet kunnat fastställa om de häckat eller inte.

Överlevnad

Kenska tärnorna lägger 1-2, i undantagsfall 3 ägg. Fördelningen varierar. Enligt en undersökning från Östersjöområdet var fördelningen 1 ägg 55 %, 2 ägg 44 % och 3 ägg 0,25 %, i genomsnitt 1,43 ägg per

kull. En svensk undersökning hade resultatet: 1 ägg 34 %, 2 ägg 65,5 % och 3 ägg 0,5 %, i snitt 1,66 ägg per kull. Kullstorleken ökar med fågelns ålder. Äggen läggs med 2 till 5 dagars mellanrum och ruvningen påbörjas i och med det första ägget. Därmed kläcks ungarna inte samtidigt[1]. Den ungen som kläcks sist är nästan alltid underviktig och den har nästan alltid lägre förväntad livslängd än kullsyskonen[30].

Om kolonin inte utsätts för störningar kan ungarna stanna kvar i boområdet tills de blir flygga[1], men de kan också sprida sig i koloniområdet. De kan gå redan på dagen för kläckningen och kan till och med simma om så är nödvändigt[30]. Större ungar kan förflytta sig avsevärda sträckor. På Långaskär påträffades exempelvis nästan flygga ungar ca 100 meter från platsen för redena. De låg och tryckte väl gömda i grästuvor och liknande, se bild 2. Detta gör att det är svårt att fastställa hur stor andel av ungarna som blir flygga.

Andelen ungar som blir flygga varierar i olika undersökningar mellan 85 till 95 %. Fåglar som var äldre än 5 år hade störst häckningsframgång[1].

Omkring 1 av 50 ringmärkta kentska tärnor rapporteras som återfynd. Majoriteten av återfynden gäller fåglar märkta som ungar. Fördelningen på levnadsår antyder att drygt 56 % överlever första levnadsåret, därefter ligger den årliga överlevnaden på omkring 80 % [27]. 1983 ringmärktes en unge på Majör strax norr om Blekinge. Fågeln kontrollerades 28 år gammal i juni 2011 på Hirsholmen utanför Fredrikshavn i Danmark. Det tidigare svenska åldersrekordet innehade en fågel som ringmärktes på Hammaröra utanför Torhamns udde i juni 1981 och som kontrollerades i juli 2005 vid Ottenby efter 24 år och 40 dagar. Den äldsta kända kentska tärnan i Europa märktes i Storbritannien och blev nästan 31 år[31].

Bild 2. Halvstora ungar av kentsk tärna kan förflytta sig långt bort från platsen där de kläcktes. De försöker oftast gömma sig i någon tuva. Foto: Hans Säbom

Hot och åtgärder

Hot

Hot mot arten är störning under häckningsperioden, exploatering av häckningsbiotoper samt miljögifter. Exploatering av stora kuststräckor för industriändamål i Västeuropa, främst i Holland, har lett till att många för arten lämpliga miljöer gått förlorade. Dessutom kan minskad födotillgång (framförallt i kombination med långa födosöksavstånd) samt störning av människor under äggläggning och tidig ruvning leda till att häckningsplatser överges. Syrebrist i kustnära havsområden och massförekomst av trådalger kan därför tänkas påverka lokala bestånd negativt. Även införandet av ett fritt handredskapsfiske i Östersjön 1985 har medfört kraftiga störningar, inte bara för kentsk tärna utan även för flera andra strandhäckande arter som t ex småtärna, skärfläcka och grågås[12]. Dessutom jagas kentska tärnor vintertid i Västafrika[32] troligen i betydande antal[15].

Åtgärder för att förbättra situationen

Kentska tärnan är känd som ganska ombytlig vad gäller häckplats. En koloni kan finnas ett par år, för att sedan flytta till en annan plats. Den stora rörligheten har ansetts vara en svårighet vid avsättandet av skyddsområden. Emellertid torde fåglarnas ombytlighet ofta bero på störning under häckningsperioden och hade häckplatsen varit skyddad primärt, hade kolonin i många fall förmodligen funnits kvar. Därför är det angeläget att såväl kända kolonier som andra tänkbara häckningsplatser, skyddas med absolut beträdnadsförbud under perioden 1 april–31 juli. I sammanhanget bör man tänka på att det är mycket viktigt att även skrattmåskolonier skyddas med beträdnadsförbud eftersom kolonier av häckande tärnor ofta är starkt knutna till skrattmåskolonier[12].

De öar som någon gång hyst kolonier med kentska tärnor kan nu vara i sådant skick att de inte är attraktiva för vare sig skrattmås eller kentsk tärna. Därför bör det genomföras en granskning av alla öarna för att undersöka om miljön förändrats negativt genom exempelvis igenväxning - etablering av träd eller buskar som kan utnyttjas av predatorer som kråkor - eller om betningen upphört. Om så är fallet bör eventuella träd och buskar röjas och betning återinföras. Det vore även önskvärt med ett ökat jakttryck på mink, räv, grävling och kråka i området runt öar med kolonier av kentska tärnor.

Tack

Ett varmt tack till alla som lämnat information om antalet häckande kentska tärnor både i Sverige, Tyskland, Estland och Polen. Kjell Larsson (kolonier på Gotland), Nils Valdemarsson (nordöstra Skåne), Mikael Nord (Getterön), Tommy Järås (Nidingen), Peter Strandvik (Bohuslän), Christof Herrmann (Tyskland), Jaanus Elts (Estland) och Szymon Bzoma (Polen).

Tack också till Hans Säbom för bildmaterialet och till Thord Fransson på Ringmärkningscentralen, Naturhistoriska riksmuseet, för återfyndsrapporterna och kartorna över återfunna kentska tärnor.

Referenser

1) Cramp, S. (ed.) 1985. *The Birds of the Western Paleartic*, Vol. IV.
2) INUC redlist (http://www.iucnredlist.org/search?page=629).
3) HELCOM, 2013. HELCOM Red List of Baltic Sea species in danger of becoming extinct. Balt. Sea Environ. Proc. No. 140.
4) Wind, P. & Pihl. S. (red.): Den danske rødliste. - Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet, [2004]-. http://redlist.dmu.dk (opdateret april 2010).
5) Estonian Red List of Threatened Species (2008): Available at http://elurikkus.ut.ee/prmt.php?lang=eng.
6) Gärdenfors, U. (ed.) 2010. Rödlistade arter i Sverige 2010 – The 2010 Red List of Swedish Species. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
7) Südbeck, P., Bauer, H.-G., Boschert, M., Boye, P. & W. Knief (2007): Rote Liste der Brutvögel Deutschlands, 4. Fassung. Ber. Vogelschutz 44: 23–81.
8) Głowaciński, Z. et al. (2001): Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, (Polish Red Data Book of Animals, Vertebrates). Warszawa.
9) The Birds directive (http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32009L0147)
10) GBPW Kuling Port Gdynia 06 (http://www.kuling.org.pl/rybitwy/index.html)
11) GBPW Kuling Ujscie Wisly ´07-13 (http://www.kuling.org.pl/rybitwy/index.html)
12) Tjernberg 2011. SLU artfaktablad *Sterna sandvicensis* kentsk tärna. (http://www.artfakta.se/Artfaktablad/Sterna_Sandvicensis_100135.pdf)
13) Wetlands International. Waterbird Population Estimates http://wpe.wetlands.org/search?form[species]=sterna+sandvicensis&form[population]=&form[publication]=5
14) BirdLife International 2004: Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status.
15) Helcom red list, Species information sheet Sterna Sandvicensis (http://helcom.fi/baltic-sea-trends/biodiversity/red-list-of-species/red-list-of-birds/)
16) Herrmann C., Nehls H.W., Gregersen J., Knief W., Larsson R., Elts J. & Wieloch M. 2008. Distribution and population trends of the Sandwich Tern Sterna Sandvicensis in the Baltic Sea. Vogelwelt 129:35 – 46.
17) Elts J., Leito A., Leivits A., Luigujoe L., Magi E., Nellis R., Nellis R., Ots M. & Pehlak H. 2013. *Status and numbers of Estonian birds, 2008–2012*. Hirundo 26: 80-112 (2013)
18) Personlig information från Jaanus Elts

19) Personlig information från Szymon Bzoma
20) Personlig information från Christof Herrmann och Jaanus Elts
21) Svensson, S., Svensson, M. & Tjernberg, M. 1999. Svensk fågelatlas. Vår Fågelvärld, supplement 31, Stockholm.
22) Lundgren och Möllersten 1981. Kentska tärnan (Sterna sandvicensis) i Blekinge samt något om dess flyttning och utbredning. Blekinges natur, årsbok 1981
23) Personlig information från Kjell Larsson, Nils Valdemarsson, Mikael Nord, Tommy Järås samt Peter Strandvik
24) Swahn, B.-E. 1966. Kentska tärnan (Sterna sandvicensis) som häckfågel i Blekinge. Vår Fågelvärld 25:59 – 60.
25) Strid, T. & Eriksson, A. 2013. Fågelrapport 2012, Fågelåret 2012, Halmstad.
26) Waldemarsson, N. 2011. Rara häckfåglar i Skåne 2011, Kentsk tärna, Anser 2011,nr 4, 24 – 25
27) Fransson, T., Österblom, H. & Hall-Karlsson, S. 2008. Svensk ringmärkningsatlas, Vol. 2. Stockholm
28) Larsson, R. 1995. Kentska tärnor i Blekinge. SOF. Fågelåret 1994
29) Larsson, R. 2000.Ringmärkningsrapport för Torhamns och Utklippans fågelstationer 1999. Fåglar i Blekinge 1/2000.
30) Fjeldså, J. 1977. Guide to the Young of European Precocial Birds. Tisvildeleje.
31) Euring, European Longevity Records (http://www.euring.org/data_and_codes/longevity-voous.htm)
32) BirdLife International, factsheet: (http://www.birdlife.org/datazone/species/factsheet/22694591)

Bilaga 1

Förteckning över de 24 öar som hyst kolonier av kentsk tärna sedan inventeringarna började i Blekinge 1960 samt uppgift om antal häckande par per ö. Endast Norrören, Falkaholmen, Långaskär och Eneskärskläppar har haft kolonier under perioden 2007-2014. Uppgifter Larsson 1995[21] och inventeringar inom ramen för den regionala miljöövervakningen.

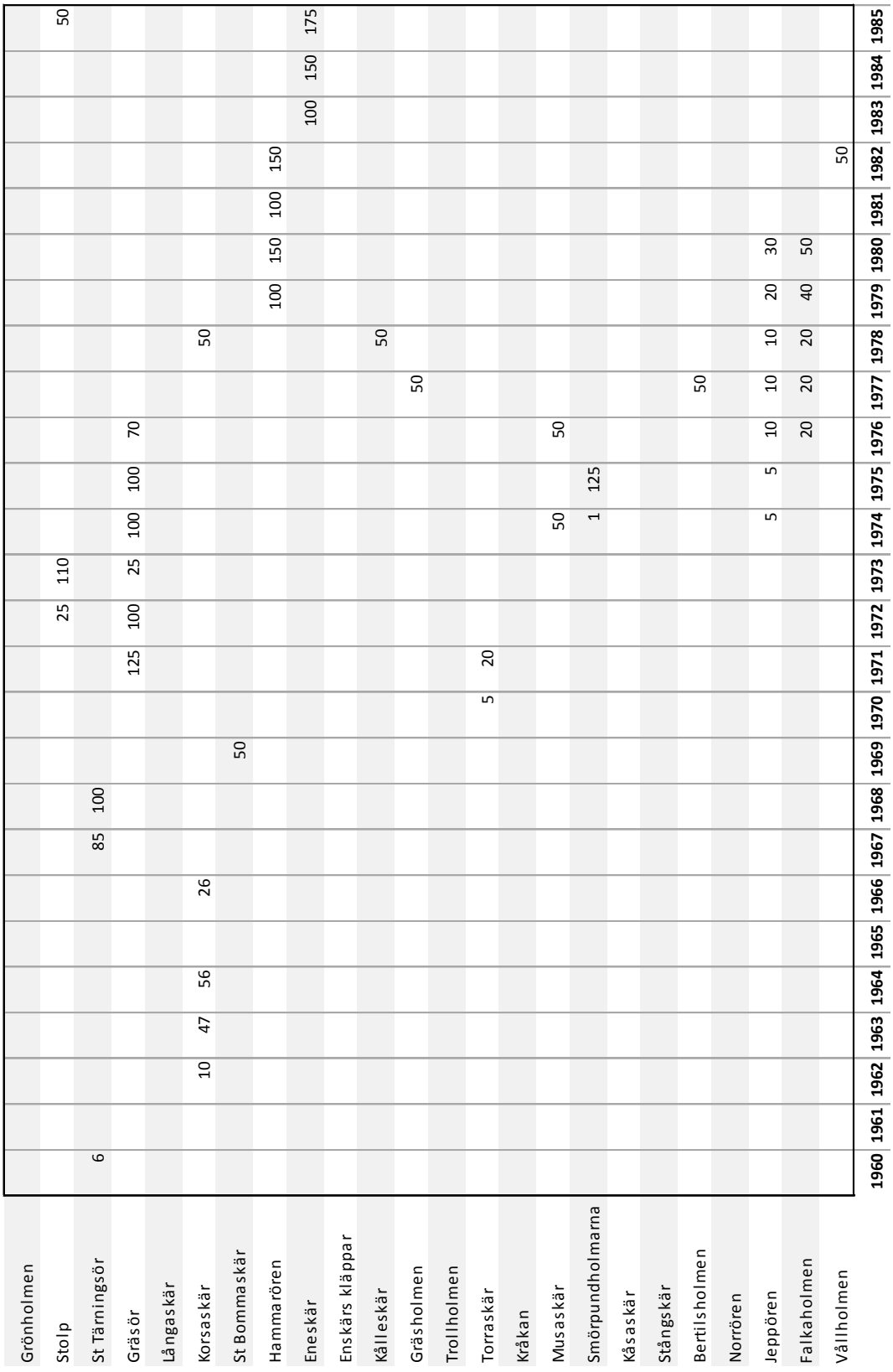

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Grönholmen		100	100	75																									
Stolp	10				200		175	50						40	55	60	2												
St Tärningsör																													
Gräsör																													
Långaskär		150																								60	40		
Korsaskär																													
St Bommaskär																													
Hammarören																													
Eneskär	150																												
Enskärs kläppar																												30	
Kålleskär																													
Gräsholmen																													
Trollholmen										100	150	110	175	75															
Torraskär																													
Kråkan						1																							
Musaskär																													
Smörpundholmarna																													
Kåsaskär							100	200	100																				
Stångskär					2																								
Bertilsholmen																													
Norrören																		30	20	40	50	120	110	90	25				
Jeppören																													
Falkaholmen																										100	220	230	190
Vållholmen																													

LÄNSSTYRELSEN
BLEKINGE LÄN

SE-371 86 Karlskrona
Telefon 0455-870 00
E-post: blekinge@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/blekinge

Rapporter Länsstyrelsen Blekinge län ISSN 1651-8527